

Ante Alfirević kao urednik časopisa *Život* — idejna prosudba uredničke službe¹

Ivan Šestak*

Sažetak

*Hrvatski isusovac Ante Alfirević (1875.–1945.) bio je istaknuti prvak Hrvatskoga katoličkog pokreta. Svojim člancima i raspravama surađivao je u filozofskoj odnosno teološkoj periodici širom hrvatskoga nacionalnog korpusa, pišući o filozofiji, teologiji, književnosti, psihologiji, arheologiji, politici itd. Također, istaknuo se svojim književnim i prevoditeljskim radom. Bio je i začetnik nekih socijalnih i gospodarstvenih projekata, organizator raznih skupova te osnivač časopisa »Dan«. Osim toga, bio je i prvi urednik časopisa Hrvatska straža koji je 1903. pokrenuo biskup Antun Mahnić. Godine 1919. stupio je u Družbu Isusovu te je nakon novicijata od 1922. do 1929. vršio uredničku službu isusovačkoga časopisa *Život*. Ovaj članak želi iznijeti na vidjelo njegovu uređivačku strategiju koju je kreirao zajedno sa svojim suradnicima, ali i svojim vlastitim prilozima. U tu će se svrhu analizirati članci iz toga razdoblja, koji svojom tematikom ulaze u filozofiju, religioznu problematiku općenito, sociologiju, povijest, psihologiju i pedagogiju. Valja držati na umu da se cjelokupno uređivanje časopisa odvijalo u okvirima načela Katoličke akcije, u misaonome obrascu »philosophiae perennis«.*

*Ključne riječi: Ante Alfirević, časopis *Život*, neoskolastika, filozofija, religioznost, Katolička akcija, Hrvatski katolički pokret*

Uvod

Isusovački časopis *Život* pokrenuo je povjesničar i akademik o. Miroslav Vanino, D.I. (1879.–1965.) u Sarajevu godine 1919. Časopis je bio namijenjen akademskoj publici s namjerom da se na temelju zasada kršćanskoga, točnije katoličkoga svjetonazora, prosuđuju duhovna gibanja suvremenoga doba te se tako utječe na njihov refleks pod našim podnebljem. Zbog povoljnijih prilika

1 Članak je prošireno i doradeno predavanje održano na Okruglom stolu »Dr. Ante Alfirević (1875.–1945.), život i djelo«, Kaštel Sućurac, 29. siječnja 2015.

* Izv. prof. dr. sc. Ivan Šestak, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu, Jordanovac 110, 10000 Zagreb, E-mail: isestak@ffdi.hr.

uredništvo je već sljedeće godine (1920.) preseljeno u Zagreb, u Palmotićeve ulicu, gdje će časopis izlaziti sve do 1944., a potom se jednostavno ugasiti, dobro predviđajući da će nadolazeći totalitarni sustav ionako dokinuti sve što bi moglo smetati u učvršćenju njegove vlasti. Bila su to, naravno, poglavito kulturna i znanstvena središta, među kojima i svi katolički listovi i katolička udruženja te, naravno, njihovi voditelji i suradnici.²

Život nastaje i u vrijeme kad se osnivaju ostali hrvatski poznati časopisi: *Hrvatska straža* pojavit će se 1903., *Bogoslovska smotra* 1910., franjevačka *Nova revija* 1922. te dominikanski *Duhovni život* 1929. godine. Ovako je svojevremeno na pojavu časopisa *Život* gledao uvaženi hrvatski filozof i teolog Rudolf Brajičić (1918.–2007.): »*Život*, dakle, sa spomenutim revijama pripada počecima novoskolastičkoga, teološkoga, asketskoga te općenito religioznoga dubljeg prosvjećivanja našega hrvatskoga novijeg podneblja. Javlja se u povijesnom trenutku kada se i u nas već odavno bio javio, u kontekstu sa Zapadom, znanstveni mentalitet sa svojom tada dogmom da vjera i znanost ne idu skupa. Tada su nas bili počeli zapljuskivati valovi modernističke krize u Bibliji, koja je izazvala potrebu radikalnoga bacanja naglasaka na spekulativnu tradiciju dogme i potrebu oživljavanja skolastičke filozofije. Jednom riječju, vrijeme je sve vjerne zvalo na obranu vjere, dakle, na apologetiku, i s istim obrambenim intenzitetom na zaštitu moralnih zasada zasnovanih na vjerskim načelima. I na tom se započelo raditi s uvjerenjem ničim pokolebanim, da se prikladnom obranom vjere, njezinim tumačenjem, dokazivanjem i produbljivanjem može mnogo učiniti, ipak daleko od naivnosti, da se tim dade sve postići.«³ Rudolf Brajičić još je kao mlad bogoslov počeo surađivati u časopisu *Život* te ga je stoga dobro i poznao, a godine 1971. bio je i idejni začetnik njegovoga ponovnog pokretanja te ujedno i njegov prvi urednik, sada pod imenom *Obnovljeni život*, budući da je u to vrijeme u Sarajevu već postojao književni časopis pod nazivom *Život* pa se on nije mogao vratiti svomu prvotnom imenu.⁴

1. Alfirevićev dolazak u Hrvatsku pokrajinu Družbe Isusove i preuzimanje uredništva časopisa Život

Premda je Alfirević, kako je to sam kasnije izjavio⁵, želio ući u Družbu Isusovu još kao pitomac ustanove »Collegium Germanicum et Hungaricum« u Rimu,

2 Za prikaz duhovne fizionomije časopisa *Život* usporedi: I. Sečkar, Reminiscencija čitatelja *Života*, *Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 417–421.

3 R. Brajičić, Pedeset godišta Života — *Obnovljenog života*, *Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 242.

4 Usp. M. Steiner, In memoriam — Rudolf Brajičić SJ (1918–2007), *Obnovljeni život* (62) 1 (2007) 83–101.

5 U Arhivu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, smještenom u Knjižnici »Juraj Habelić« (Jordanovac 110, Zagreb) pronađen je nepotpisan ovaj nekrolog patra Ante Alfirevića na latinskom jeziku: P. Alfirević Antonius Pat. S. J. + Zagreb, 17. januarii 1945.

Episcopus Vegliensis (Krčki) Antonius dr. Mahnić in patria nostra actionis catholicae fundamentum posuit. Huic actioni multi adhaesere ac inter primos sacerdos saecularis Antonius

gdje je boravio od 1896. pa do 1902., koju vode isusovci, ipak je ušao u novicijat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove tek 29. siječnja 1919. te je od 1922. do 1929., među ostalim službama, vršio i službu urednika časopisa *Život*. Hrvatski isusovci, kao i sam nedavno osnovani časopis, dobili su u njegovoj osobi vrsna muža ra-

Alfirević. Hoc animo adlaboravit in ephemeridibus, in periodicis, et in rebus politicis in quantum catholicorum publicam vitam attinet. Spalati bancae »Hrvatska Štediona« fundamenta jecit et huic operi multum incubuit. Hoc tempore praeses bancae »Zadružne Sveze« in Dalmatia fuit, cujus centrum Labaci (Ljubljana) erat. Cum eppus Mahnić an. 1903 periodicum »Hrvatska Straža« fundavit, ejus primus redactor Alfirević fuit ab. an. 1903–1906 et 1914–1918. Porro Spalati folium hebdomarium »Dan« fundavit, quod postea ter in hebdomada edebatur, initio autem belli anno 1914. uti folium cotidianum. Organizavit Spalati juventutis studiosae congressum generalem et Ragusii congressum Eucharisticum. Spiritus movens quasi anima actionis catholicae in Dalmatia constanter fuit. Propterea magna aestimatione apud sacerdotes et saeculares gaudebat.

Natus in pago Kaštel — Sućurac prope Spalatum 26. I. 1875. a patre Gregorio et matre Andriana Jerkunica. Nuper natus respirationem difficilem habebat. Ejus pater divo Antonio devovit infantulum, qui statim regulariter respirare coepit. Anno 6. aetatis in collo morbum habebat, pater ejus S. Cajo, papae, votum fecit et puer convaluit. Adhuc puer in mare bis cecidit, homines eum salvavere. Spalati gymnasium publicum, Sinj Franciscanorum gymn., dein Spalati frequentabat. Maturitatis specimen Spalati an. 1896. dedit. Gymnasii disciplus, ipse ait: »Omnia Matice Hrvatske, Societatis litterariae primariae, necnon Academiae Croatiae volumina perlegi. Forsitan omnino non datur opus croaticum, quin illud perlegerim.«

Post maturitatis examen Collegii Germanici alumnus Romae ab an. 1896–1902 fuit, ubi philosophiae et theologiae lauream obtinuit, sacerdos 28. X. 1901. ordinatus. Ipse fatetur: »In Collegio Germanico magnam bibliothecam diligenter frequentabam et assidue legebam.«

Urbe relicta, an. 1902. in Seminario eppo muneri spiritualis functus Spalati, ubi an. 1903. Superioris gymnasii catechista nominatus. Spalati per 17 annos moratus est. Liberales magno odio in ipsum ferebantur. Propterea eorum potenti influxu a munere catechistae ab eppo Spalatio Antonio Dr. Gjiwoje remouts est.

Cum Alfirević vidisset suam activitatem in mundo coaretatam esse, nomen Societati 29. januarii 1919. dedit. Tyrocinium duce P. Fr. Ks. Hammerl Zagrebiae peregit, ubi 2 februarii 1930 professionem 4 vot. emisit. In saeculo adhuc ephemeridum stilo assuetus et postea in Societate hoc modo scribere continuavit. Natura sua parsimoniae deditus, fere avaritiam attingenti. Semper laboriosus, etiam in Societate.

P. Alfirević variis Societatis muneribus functus est. Zagrebiae: Superior residentiae 7 an. (1929–1936) ibidem Rector archidioecesiani Seminarii minoris et gymn. director 2.3/4 an. (1941–1944); Sarajevi: Rector theologiae 4 an (1937–1941).

Moderator Mar. Congr. Zagrebiae: Sacerdotum 8 an., Academ. maj. 3 an., Academ. min. 7 an., Academ. mercantilis 2 an., Studiosorum gymn. 2 an. Sarajevi: ludimagistrarum 2 an, matronarum 2 an., virorum 1. an.

Profesor fuit Sarajevi: Theol. fundament. 3 an, Historiae philosophiae 2 an, Sociologiae 1 an., Zagrebiae: docebat in V cl. gymn. religionem 3 an. et in VIII cl. philosophiam 2 an.

Susceptis morientium sacramentis 17. I. 1945. Zagrebiae supremum diem obiit, aet. an. 70., sacerdotii 44, Soc. 26.P. Alfirević semper modestus, multum indesinenter adlaborat et nunquam emicare voluit, neque seipsum quaerere. Ergo Nostros et externos amabilem et sociabilem se praebat. Quotidie tempore meditationis cilicium gestabat et vespere se flagellabat. Necessitate urgente pro domo etiam mendicari non erubescibat. Ipse sic dicit: »Filialem erga summum Pontificem devotionem et amorem jugiter fovebam et coram externis extollebam. Quod mihi quidem non paucas molestias, sed eo majorem benedictionem coelestem et vocationem in Societatem attulit.« Societati vero, quam magni faciebat et ex corde diligebat, jam dudum ut alumnus Coll. Germanici nomen dare voluit.

In periodico »Hrvatska straža« sub titulo »Kroz trnje ovoga svieta« an. 1904–5 majus opus composuit. In Societate in periodico *Život* an. 1923–9 collaborabat. Articuli ejus etiam in allis periodicis ut in Zagreb. »Kat. List«, Sarajevi. »Vrhbosna« an. 1897–1903 editi. Insuper typo 10 libros edidit.

nih četrdesetih godina, neobične stvaralačke energije koju je već usmjeravalo bogato životno iskustvo rafinirano zasigurno i netom završenim novicijatom. Naime, Alfirević je već dobro »ispekao zanat« u tom poslu. Treba se prisjetiti da je u Splitu osnovao list tjednik *Dan*, koji je ubrzo započeo izlaziti i tri puta tjedno, a već početkom Prvoga svjetskog rata izlazi i kao dnevno izdanje. A kad je pak Krčki biskup Antun Mahnić (1850.–1920.)⁶, revni promicatelj Hrvatskoga katoličkog pokreta⁷, ustanovio godine 1903. časopis *Hrvatska straža*, Alfirević mu se odmah stavio na raspolaganje te ga je ovaj postavio za glavnog urednika. Tu je službu Alfirević obnašao u dva navrata: od 1903. do 1906. te od 1914. do 1918. godine, kada se utrnućem Austro–Ugarske Monarhije i stvaranjem nove državne tvorevine, a i progonom biskupa Mahnića s Krka u Frascati kraj Rima, taj veoma utjecajni list i ugasio.⁸ Osim toga, Alfirević nije imao samo kvalitete koje se inače traže za samu uredničku službu (organizacija, dobri suradnici i sl.), nego je i sam bio čovjek vičan peru, kako to dokazuju njegovi članci objavljeni ne samo u *Hrvatskoj straži*, nego i u *Prosvjeti*, *Katoličkom listu*, *Kršćanskoj školi*, *Vrhbosni*, kao i njegov roman pod naslovom »Kroz trnje ovoga svijeta«, koji je u nastavcima izlazio u dva godišta *Hrvatske straže* (1904.–1905.), u kojemu je pokazao da i najrazličitije ideje, koje svoj izvor imaju u raznim filozofijama odnosno svjetonazorima, dobro umije zaodjenuti u umjetničko ruho.

Alfirević je uredništvo časopisa *Život* preuzeo od njegova utemeljitelja Miroslava Vanina godine 1922., dakle u četvrtom godištu njegova izlaženja. Prokušani je urednik časopisu udahnuo svježinu ne samo glede optičkoga izgleda, nego poglavito temama i suradnicima, što se odmah odrazilo i na povećanome broju pretplatnika. Uredničku je službu Alfirević godine 1929. predao Karlu Grimmu, koji će časopis voditi do 1937.⁹

Ovdje se želi dati prosudba Alfirevićeve uredničke službe, u koju će ući kako njegovi osobni prilozi, tako i prilozi ostalih suradnika za vrijeme službe. Treba napomenuti da je Alfirević nastavio surađivati u časopisu i nakon što je prestao biti njegovim urednikom.

2. Časopis *Život* u duhu Katoličke akcije

Na početku već za orijentaciju valja ustvrditi da je Alfirević uređivao časopis u duhu pokreta Katoličke akcije, koja i nastaje u godini preuzimanja njegove uređivačke službe. Kao što je poznato, Katoličku akciju pokrenuo je Pio XI., i to svojom prvom enciklikom pod naslovom »Ubi arcano Dei« godine 1922.

6 Usp. A. Bozanić, *Biskup Antun Mahnić, Čovjek nepokolebljive vjere, jasnih vizija i smjelih djela*, Zagreb, 2013.

7 Usp. J. Krišto, *Hrvatski katolički pokret (1903.–1945.)*, Zagreb, 2004.

8 Alfirević je o Mahniću priredio dvije knjige njegovih članaka: *Knjiga života dra. Antuna Mahnića* (Osijek, 1923) i *Katolički svećenik* (Split, 1938).

9 Za Alfirevićev život usporedi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. I., JLZ, Zagreb, 1983; P. Sudar, F. Topić, T. Vukšić (ur.), *Vrhbosanska katolička bogoslovija (1890–1990)*, Sarajevo — Bol 1993., 390–391; V. Lončarević, *Za beskonačnom istinom*, Zagreb, 2013, 309–311.

Zamjećujući, naime, sve pogubnije posljedice laicizma, koji je promulgirao liberalizam — a ta se dijagnoza može iščitati i u članku »Europa u agoniji«¹⁰ — taj je značajni papa želio obnoviti svijet upravo formiranim laicima, organiziranim prema strukovnim udruženjima, koji bi zauzimanjem u javnom životu i prožimanjem kulture kršćanskim krepostima, u čvrstoj povezanosti s crkvenom hijerarhijom, obnavljali svijet u kojem neposredno žive i rade. Geslo je ovoga pokreta i glasilo: »Omnia restaurare in Christo — Sve obnoviti u Kristu«! Papa Pio XI. nalagao je strogu iznadstranačnost Katoličke akcije.¹¹ To je također vrijedilo i za svećenike. Vjeran i gorljiv provoditelj načela Katoličke akcije u Hrvatskoj bio je Ivan Merz, kojemu je osobito bilo stalo do njezine depolitizacije¹².

Spomenuta je vizija uređivanja časopisa zaista veoma uočljiva. Tijekom čitava uredničkog mandata Alfirević je imao otvorenu rubriku »Katoličke smjernice načela i rada«, u kojoj je donosio izvještaje o aktivnostima Katoličke akcije u nas i u drugim zemljama, te razne naputke i smjernice o katoličkome moralu.¹³ Poučen iskustvom biskupa Mahnića, a time i svojim vlastitim iskustvom, kao i iskustvom europskih vođa Katoličke akcije, objavio je zanimljiv članak pod naslovom »O uzgoju elite«.¹⁴ Neki se pokret naime ne može održati ni donositi plodove, pogotovo ne na duge staze, ako nema dobro formiranu jezgru, tj. elitu koja kao »enteleheja« čitavomu pokretu daje unutarnji život te jamči razvoj sukladno njegovoj naravi. Nadalje, nepotpisani je autor (sasvim sigurno sam Alfirević) u drugome broju časopisa za 1923. napisao članak »Potreba katoličkog pokreta«¹⁵. Pisac vidi upravo nasušnu potrebu sučelice nadirućem liberalizmu, čije ideje šire framasoni¹⁶, a čemu se Crkva u nekim zemljama Europe veoma uspješno oduprla upravo zahvaljujući načelima i organizaciji Katoličke akcije (Belgija, Nizozemska, Ugarska, Češka, Poljska, Italija). Ubrzo iste godine Alfirević će objaviti još jedan prilog o vjerskome organiziranju na temeljima Katoličke akcije pod naslovom: »Što je najvažnije u katoličkom pokretu?«¹⁷.

10 A., *Europa u agoniji (Što kažu ruski mislioci)*, IV (1923) 129–133.

11 Usp. M., *Pijo XI. O katoličkoj političkoj akciji*, VI (1925) 44–49; F. Muckermann, *Pijo XI. o katoličkoj političkoj akciji*, VI (1925) 44–50.

12 Usp. Z. Matić, *Dr. Ivan Merz, provoditelj Katoličke akcije u Hrvatskoj*, RADOVI — Zavod za hrvatsku povijest, 43 (2011) 293–312.

13 Usp. K. Knezović, *Bibliografija Život — Obnovljeni život, Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 269–270.

14 Usp. P. Mesarić, *O uzgoju elite*, IV (1923) 294–302. Autor citira biskupa Mahnića: »Dajte mi jednu, dvije stotine akademički naobraženih kat. lajika: odvjetnika, liječnika, profesora, savjetnika i nadsavjetnika, pa ih postavimo na vidnija mjesta javnog života, a oni će polaćenjem sv. mise, primanjem sv. pričesti, neprikornim privatnim životom, neustrašivim iskrenim ispovijedanjem svoje vjere narodu pružati primjer uvjerenih katolika: za deset ćete godina vidjeti Hrvatsku preporodenu i preobraženu prema onom uzvišenom idealu, za kojim toliko težimo.« (str. 295).

15 N. N., *Potreba katoličkog pokreta*, II (1923) 72–80.

16 N. N., *Usp. Slobodno zidarstvo*, I (1926) 10–18.

17 A., *Što je najvažnije u katoličkom pokretu?*, IV (1923) 364–368. Nakon prestanka svog uredničkog mandata Alfirević će objaviti još jedan prilog o tome: usp. A. Alfirević, *Katolička akcija i nabožna društva*, XI (1930) 209–212.

Alfirević je kao urednik jačao duh pokreta Katoličke akcije snažeći ulogu papinstva i Crkve. Tako će istaknuti intelektualac Drago Ćepulić napisati članak pod naslovom »Papa«¹⁸, i to povodom šeste godišnjice pontifikata Pija XI. Jedino je kršćanstvo na čelu s papinstvom, smatra autor, sposobno oduprijeti se i pobijediti pogubne moderne »izme« svih vrsta: »Mi vidimo kako se jedino Papinstvo uspješno hvata u koštac s duhom propasti kroz vijekove, napose u zadnjoj polovici XIX. stoljeća i danas. Povijest Papinstva u ovo zadnje vrijeme jest povijest trijumfa nad raznim silama, koje svojom sugestivnom moći sve kao obmamiše. Papinstvo diže zastavu auktoriteta, kršćanskoga društvenoga poretka, zdrave filozofije, nepomućene, čiste, potpune vjere, duha euharističkoga, mira Kristova. Najslavnija, najdivnija povijesna imena 19. i 20. stolj. jesu imena Papa: Pija IX., Leona XIII., Pija X., Benedikta XV. i današnjeg slavnog vladajućeg sv. Oca Pija XI.«¹⁹ Papinsku službu u osobi Pija XI. nastojao je učvrstiti i uvodničar (pod psedonomimom »A«, (vjerojatno sam urednik Alfirević) člankom »Papin jubilej«, kojim je obilježio 50. obljetnicu svećeničkog redjenja ovoga pape.²⁰ Autor je opisao njegov životni put, sve do službe Rimskoga prvosvećenika, u kojoj je objedinio diplomatsku spretnost Leona XIII., nastojanje za unutarnjim duhovnim životom Pija X., mirotvorstvo Benedikta XV!²¹ Uredništvo časopisa nastojalo je učvrstiti papinski primat naručivši članak od slovenskoga svećenika i istaknutoga ekumenskoga teologa Franca Griveca (1878.–1963.), koji se bavio proučavanjem života i djela slavenskih apostola, solunske braće Ćirila i Metoda (godine 1951. izišlo mu je u Ljubljani i djelo *Žitje Konstantina in Metodija*). Prilog nosi naslov »Sv. Ćirili i Metod o papinom prvenstvu«²². Službu papinstva na svoj je način želio učvrstiti i članak pod naslovom »Nešto o crkvenoj reformi XVI. stoljeća«²³, u kojemu se najprije Luthera prikazuje krivim reformatorom, a istinskim reformatorima prikazuju se naprotiv Ignacije Lojolski, Terezija Avilska, Filip Neri i Karlo Boromejski. Zašto? Luther je mrzio rimskoga papu pa stoga i nije mogao biti reformator u pravom smislu; potonje spomente osobe uspjele su u tome zahvaljujući duhu služenja: »Krist Gospodin spasio je i obnovio svijet svojom poslušnošću i poniznošću. Stoga po ovom znaku može se razlučiti, ko je pravi kat. reformator, a ko vuk u ovčijoj koži.«²⁴

Na unutarnju životnu snagu Katoličke Crkve koja se temelji na jedinstvu te sposobnosti za konzervativno i progresivno u naučavanju i djelovanju, na njezinu svetost i posvećujuću ulogu uredništvo se nikada nije umorilo ukazivati.²⁵

18 D. Ćepulić, *Papa, IX* (1928) 172–175.

19 Isto, 172.

20 A., *Papin jubilej, X* (1929) 1–6.

21 Usp. Isto, 2.

22 Usp. F. Grivec, *Sv. Ćiril i Metod o papinom prvenstvu, V* (1924) 257–259.

23 Usp. J., *Nešto o crkvenoj reformi XVI. stoljeća, VI* (1925) 350–358.

24 Isto, 355.

25 Usp. N. N., *Životna snaga katoličke Crkve, IV* (1923) 231–246; *Svetost naše Crkve u 19. i 20. vijeku, X* (1929) 105–110; S. Podolšak, *Što je Crkva? (Anglikanske formule i teorije), VI* (1925) 215–220; *Isti, Teorija o granama i jedinstvu Crkve, VI* (1925) 271–275.

Crkva nije organizam koji je sav zaokupljen sam sobom živeći od bogatstva svojega unutarnjeg života, nego je tom istom snagom usmjerena »ad extra«, prema naviještanju toga života onima koji ga još ne poznaju, prema vanjskim misijama, o čemu će sam glavni urednik Alfirević napisati u svoje vrijeme čak tri članka.²⁶ Zrelost neke crkvene zajednice mjeri se, dakako, njezinim mučenicima, ali i spremnošću mnogih njezinih članova da svoj život posve založe za propovijedanje njezine poruke. Na taj način poruka dobiva karakter jedinstvenosti i isključivosti. Nadalje, Katolička Crkva prikazana je u časopisu i kao ona koja je ekumenski raspoložena, kako s obzirom na svoje neposredno okruženje, tako i u svjetskim razmjerima.²⁷ Jačanje crkvenosti i papinstva bio je i ostao tenor uređivačke politike časopisa *Život*, što je pak posve u skladu s isusovačkom karmom koja se općenito sažima u sintagmu »sentire cum Ecclesia«, suosjećati s Crkvom u najširem smislu riječi.

Duh Katoličke akcije, u kojem je časopis *Život* bio uređivan, pokazuje se među ostalim i nekim zanimljivim rubrikama. Tako je rubrika »Književnost« donosila kratak pregled najnovijih domaćih i stranih izdanja važnih za katolički svjetonazor. Sve novosti na tržištu hrvatske knjige donosile su se u rubrici »Hrvatska bibliografija«, u kojoj su knjige bile rangirane kao »dobre«, »dvojbene« i »loše«. Uredništvo je naime za razmjenu primalo netom tiskane knjige i časopise, što je sve služilo čitateljstvu kao izvrsna orijentacija na području znanosti i kulture. Osim ovih, Alfirević je otvorio i vrlo čitanu rubriku pod naslovom »Fiat lux« koja će nadaleko nadživjeti njegovu uredničku službu.²⁸ Ta će rubrika prema Brajičiću »biti sve do 1937. apologetski svjetionik za naše konkretne prilike u književnosti, društvenim pokretima i različitim kritičnim pojavama u javnom životu kao i u nastupima nekih pojedinaca.«²⁹ U skladu sa svojom dalmatinskom naravi Alfirević je bio veoma polemičan, s čime ruku pod ruku nerijetko ide i apologetičnost. Lončarević zamjećuje da Alfirević u svemu tome ipak nije bio »zasukan« nego je svoje, tj. katoličke teze, razložno branio.³⁰ To je već prije u svojoj reminiscenciji zamijetio i sam Brajičić: »Već drugi urednik Ante Alfirević, unatoč želji čitatelja za još više apologetskih tema, odlučuje se i za pozitivno prikazivanje katoličke istine i katoličkog života, držeći da je i to također apologija, i to najbolja.«³¹ Valja spomenuti da je vrlo polemičan ton bio jednostavno uobičajen način obrane velikih ideja onoga vremena, i to među svim njihovim protagonistima.

26 Usp. A. A., Katoličke misije, VII (1926) 91–96; A. Alfirević, Organizacija i uspjeh misijskog rada, VII (1926) 158–162; Isti, Sadašnjost i budućnost katoličkih misija, VII (1926) 346–350; N. N., Misije, VII (1926) 110–116.

27 Usp. A., Sjedinjenje crkvi, VII (1926) 193–200; R. Janin, Današnje stanje istočnih crkvi i istočnih obreda, VII (1926) 152–157; S. Podolšak, Kako misle engleski katolici o sjedinjenju crkvi, VI (1925) 341–349; Isti, Teorija o granama i jedinstvu Crkve, VI (1925) 271–275; S. Pravoslavna crkva na Balkanu, IX (1928) 108–115.

28 Za popis svih rubrika »Fiat lux« usporedi: K. Knezović, Bibliografija *Život — Obnovljeni život*, 3/4 (1995) 268–269.

29 R. Brajičić, Pedeset godišta Života — *Obnovljenog života*, *Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 243.

30 Usp. V. Lončarević, *Za beskonačnom istinom*, Zagreb, 2013, 45.

31 R. Brajičić, Pedeset godišta Života — *Obnovljenog života*, *Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 243.

3. *Filozofski priloz*

Već prvih godina izlaženja časopis će objavljivati filozofske članke. Doduše, valja odmah zamijetiti da će filozofskih priloga biti mnogo više u razdoblju u kojem će uredničku službu preuzeti Alfirevićevi nasljednici. To se dijelom objašnjava i činjenicom što je časopis istom započeo izlaziti te nije odmah mogao okupiti dovoljan broj kvalitetnih filozofskih pisaca. Godine 1923. izlazi prilog pod naslovom »Za beskonačnom istinom«³², a inicijali »A. A.« sasvim sigurno upućuju na samoga urednika Antu Alfirevića. Ovaj se članak idejno nadovezuje na onaj objavljen godinu danu ranije, a nosi naslov »Za neizmjernom srećom«³³, čiji stil nedvojbeno upućuje na istoga autora. U spomenutom prilogu »Za beskonačnom istinom« riječ je o neutaživoj čovjekovoj želji odnosno težnji za znanjem koju autor verificira upravo začuđujuće bogatim podacima iz čitave povijesti.³⁴ Naravno težnje pisac će formalizirati klasičnom skolastičkom filozofijom, poglavito Augustinom i Tomom Akvinskim. Svaka prirodna težnja nije svrha samoj sebi, a niti ne vara, nego mora imati cilj u kojemu pronalazi potpuni smiraj odnosno ispunjenje. (usp. S. Thomae Aq., *S. c. g.* 3, 48). Objekt težnje autor i specificira na ovakav način: »To mora da je biće, jer inače ne bi bilo od sebe, nestvoreno i beskonačno; mora da je umno biće, jer inače ne bi bilo konačni cilj našeg uma. Mora da je ocean istine, sama istina, u kojoj se sve vidi i znađe što je bilo, što će biti i što jest i što bi moglo biti, jer inače ne bi bila beskonačna istina.«³⁵ Takvu istinu autor poistovjećuje, naravno, s kršćanskim Bogom. Tako i Alfirević stoji na tragu kršćanske tradicije u kojoj se već od samih početaka dogodila sretna simbioza filozofije i kršćanstva, koje se na taj način odmah postavilo racionalno odgovorno prema sadržaju onoga što se vjeruje, kako u njegovom tumačenju (ad intra) tako i u njegovom naviještanju (ad extra). O toj skladnoj simbiozi svjedoči i članak pod naslovom »Kršćanstvo i filozofija u prvom svom dodiru«³⁶. O odnosu vjere i razuma autor veli: »Po kršćanskom shvaćanju vjerovanje nije čisti čin razuma, nego je to odluka svega nutarnjeg čovjeka. To se vjerovanje osniva na slobodnoj odluci volje uz tajnovito sudjelovanje Božje milosti. Um potkrepljuje vjerovanje pomoću dokaza, ali vjerovanje nije prosti čin uma i njegova shvaćanja. Niti je grčki intelektualizam potresao ovim kršćanskim osnovnim nazorom. Dodir filozofije i vjere nije nikada prošao bez posljedica. Filozofija je nutarnjom spoznajom vazda podigla spremnost vjerovanja i uzбудila nabožno čuvstvo; ali je katkada znala dovesti i do pretjeranog isticanja razumljivosti.«³⁷

32 A. A., *Za beskonačnom istinom*, IV (1923) 168–182.

33 N. N., *Za neizmjernom srećom*, IV (1922) 10–27.

34 Zaista se mora uočiti neobična široka kultura A. Alfirevića, na čijem je obogaćivanju on radio već kao gimnazijalac a potom i kao student u Rimu. Iz nekrologa saznajemo da je kao gimnazijalac pročitao sva izdanja Matice Hrvatske i Hrvatske akademije. A za rimskih dana često je posjećivao biblioteku Kolegija te marljivo čitao.

35 A. A., *Za beskonačnom istinom*, IV (1923) 180.

36 F. Savicki, *Kršćanstvo i filozofija u prvom svom dodiru*, X (1929) 74–77.

37 Isto, 77.

Postoje filozofski prilozi koji mogu poslužiti kao dokaz da je časopis želio biti veoma aktualan jer je objavljivao priloge o tadašnjim filozofskim školama odnosno strujama te filozofima. O tome svjedoče i ovi naslovi: »Bergsonov intuicionizam«³⁸, »Fenomenologija«³⁹, »Hegelizam u Italiji«⁴⁰, »Badenska ili freiburška škola«⁴¹, »Marburška filozofija«⁴², »Naravno pravo u suvremenoj pravnoj filozofiji«⁴³, »Religija relativnosti«⁴⁴. Sve su ove struje bile prosuđivane u svjetlu klasične skolastičke filozofije, a pod tim vidikom treba čitati i članak pod naslovom »Natrag k sv. Tomi Akvinskom.«⁴⁵ Prilog je napisan u duhu enciklike »Aeterni Patris« Lava XIII. iz godine 1878., u kojoj se zagovara povratak Akvinčevoj misli jer ona jedina osigurava solidnost u mišljenju, a time može dati i povjerljive smjerokaze u praktičnome djelovanju. Odredene povratke misli sv. Tome autor već zapaža i u tadašnjoj nekršćanskoj filozofiji, i to kako u teorijskome dijelu filozofije, tako i u onom praktičnome, primjerice u etici te političkome djelovanju.

U naznačenom se razdoblju u časopisu pronalazi rukovet veoma zanimljivih i kurentnih filozofskih priloga Franje Šanca, poznatoga isusovačkog filozofa slovenskog podrijetla, inače dugogodišnjega suradnika časopisa *Život*.⁴⁶ Šanc se već 1923. javlja prilogom »Što je Aristotel znao o pravom Bogu?«⁴⁷. Autor je izlučio pet karakteristika do kojih je u svojoj spekulaciji o Bogu došao Stagiratin: prvo — on postoji; drugo — može biti samo jedan; treće — osobno je biće; četvrto — živo je biće i peto — svrha je svega kozmosa. To bi ujedno bio i jedini članak iz područja klasične filozofije o Bogu. No postoji niz kraćih članaka koje bi neki samo na prvi pogled mogli svrstati u prirodopis⁴⁸, ali svi oni svojom završnom idejom zapravo pripadaju području naravne teologije jer se redom u njima ukazuje na finalnost koja pretpostavlja i postojanje mudroga ureditelja.⁴⁹ U tom razdoblju nema priloga iz usko teodicejske problematike, u kojoj se pita o mogućnosti su–postojanja dobroga Boga s jedne te zla s druge strane.

Tu su također i još neki Šancovi članci s veoma suvremenom tematikom, poput onoga pod naslovom »Pozitivizam — izvor modernih zabluda«⁵⁰, zatim

38 A. A., Bergsonov intuicionizam, VI (1925) 321–325.

39 A. Alfirević, Fenomenologija, VI (1925) 240–248.

40 A. Alfirević, Hegelizam u Italiji, VI (1925) 257–262.

41 N. N., Badenska ili freiburška filozofija, VII (1926) 200–206.

42 N. N., Marburška filozofija, VII (1926) 137–142.

43 V. Catherein, Naravno pravo u savremenoj pravnoj filozofiji, IV (1923) 160–167.

44 P., Religija relativnosti, IV (1923) 373–378.

45 A. S. Natrag k sv. Tomi Akvinskom, VI (1925) 291–297.

46 Usp. M. Belić, Šanc i Kozelj — dva slovenska filozofa među Hrvatima, *Filozofska istraživanja*, (53–54) 14 (1994) 2–3, 452–471.

47 F. Šanc, Što je Aristotel znao o pravom Bogu?, V (1923) 25–32.

48 Usp. K. Knezović, Bibliografija Život — Obnovljeni život, *Obnovljeni život* (50) 3/4 (1995) 275.

49 Evo nekih naslova: A. P., Kukci i svijeće, VI (1925) 229–232; A. S., Kako se širi biljkino sjeme, X (1929) 224–230; A. S., Kirurški kukci, VI (1925) 99–103. Za daljnje naslove usporedi prethodnu bilješku.

50 F. Šanc, Pozitivizam — izvor modernih zabluda, IX (1928) 74–81.

»Temelj uspjeha i neuspjeha u filozofiji«⁵¹ te studija u dva nastavka o kauzalno-me principu »Problem kauzalnog principa, njegov smisao i njegovo rješenje«⁵². Kauzalni je princip, kao što je poznato, oduvijek važio kao ključ za metafizičku spoznaju, na kojemu su neoskolastici, pa i hrvatski (osobito S. Zimmermann) neumorno inzistirali.

U antropološku problematiku u širem smislu riječi može se svrstati članak pod naslovom »Grčka mitologija o stvaranju prvih ljudi«⁵³, u kojemu se želi samo istaknuti misao o čovjeku kao stvorenju, što prema autoru potvrđuje i paleontologija kao moderna znanosti. Na toj je liniji i članak »Diluvijalni čovjek«⁵⁴, kao i onaj pod naslovom »Otkada je čovjek na zemlji«⁵⁵. U tematiku klasične filozofske antropologije svrstava se pak prilog franjevca Urbana Talijske pod naslovom »Imaju li životinje razum?«⁵⁶. Odgovor je, naravno, *ne*: životinje se ponašaju po nagonu kao slijepoj sili, rad im je jednolik, svršnost kojom djeluju je slijepa, usavršivost u ponašanju ograničena, nepoznavanje kauzalne povezanosti, odsutnost snage motiva, izostanak osjećaja dužnosti. Autor zaključuje: »Iz svega ovoga moramo kazati, da postoji ne samo kvantitativna razlika između životinje i čovječjeg razuma, nego i kvalitativna, bitna, nepremostiva. Taj jaz između životinje i čovjeka nije kadar materijalizam da ičim zatrpaj.«⁵⁷

Pred kraj svoga uredničkog mandata Alfrević je pribavio povijesnu studiju o nastavi filozofije na isusovačkoj Akademiji u Zagrebu. Ona je proizišla iz pera uglednoga isusovačkog povijesničara o. Miroslava Vanina, koji je, kako je već rečeno, pokrenuo osnivanje časopisa *Život* u Sarajevu 1919. godine. Trodijelna studija nosi naslov »Povijest filozofske nastave na isusovačkoj Akademiji u Zagrebu 1638.–1773«⁵⁸.

Među priložima koji svojom tematikom spadaju u povijest filozofije te u teorijske filozofske discipline, pronalazi se i nekoliko članaka koji se bave temama iz praktične filozofije. Kronološki gledano, tu se nalazi prilog pod naslovom »Uzroci današnjega zla u svijetu«⁵⁹, koji predstavlja tumačenje enciklike Pija XI iz godine 1922. pod naslovom »Ubi arcano«, u kojoj je ovaj veliki papa (inače protivnik svih totalitarizama) iznio program svoga pontifikata pod geslom »Kristov mir u Kristovom kraljevstvu«. Zlo postoji kako na području međunarodnih odnosa tako i u samom narodnom biću, a njegovi su uzroci u krajnjoj liniji u odbacivanju Boga. Lijek je stoga, kako kaže nepotpisani autor, u ponovnom prihvaćanju

51 F. Šanc, Temelj uspjeha i neuspjeha u filozofiji, IX (1928) 207–214.

52 F. Šanc, Problem kauzalnog principa, njegov smisao i njegovo rješenje, X (1929) 134–141; Isti, Problem kauzalnog principa — njegovo rješenje, X (1929) 337–346.

53 S., Grčka mitologija o stvaranju prvih ljudi, IX (1928) 180–182.

54 P., Diluvijalni čovjek, VII (1926) 147–151.

55 N. N., Otkuda čovjek na zemlji, VI (1925) 24–29.

56 U. Talijske, Imaju li životinje razum?, VI (1925) 103–105.

57 Isto, 105.

58 M. Vanino, Povijest filozofske nastave u isusovačkoj Akademiji u Zagrebu 1638.–1773. (I. dio), X (1929) 78–87; (II. dio), X (1929) 142–160; (III. dio), X (1929) 217–223.

59 N. N., Uzroci današnjega zla u svijetu, IV (1923) 215–219.

Boga odnosno Krista u instituciji njegove Crkve: »Crkva je jedino vrelo, koje će spasiti svijet (jedino ona može dati mir sada i učvrstiti ga za budućnost; ustanova je međunarodnog suda izvan Crkve utopija; Crkva, koja stoji bitno iznad svih naroda, može jedina da jamči za nepovredu prava.«⁶⁰

Ante Alfirević pod inicijalima »A. A.« napisao je članak pod naslovom »Škodi li čistoća zdravlju«⁶¹, u kojemu se u uvodnome dijelu obara na moralnu raspuštenost na seksualnom području zalažući se za spolnu suzdržljivost, koja je kao takva moguća te nije štetna za zdravlje. U prilog svojoj tezi poziva se na liječnike toga vremena, svih svjetonazora i nacionalne pripadnosti, čija djela obilno citira. Življenju čistoće pomažu i nadnaravna sredstva: »Ako su Leonardo da Vinci, Michelangelo, Parazelsus, Pascal, Kant, Beethoven mogli ostati neoženjeni i uzdržljivi poradi znanosti ili umjetnosti, jer ih je zaokupljala viša ideja, zašto da to ne mogu drugi postići pomoću sakramenata, žive vjere, molitve, uopće nadnaravnih motiva i sredstava?«⁶² Autor vidi dobrobit suzdržljivosti u plodovima koje ona može polučiti: »I narav se sama pobrinula, da suzdržljivost obilno naplati većom energijom drugih tjelesnih funkcija i još više duševnih, kako su to iznijeli i psiholozi i pedagozi i liječnici. Suzdržljivost je mjenica, koja se isplaćuje na ovom i drugom svijetu.«⁶³

Veoma je zanimljiv članak pod naslovom »Etička etnologija«⁶⁴ koji je na zamolbu glavnog urednika za časopis napisao W. Schmidt. U njemu je autor na temelju mnogih materijala nastojao pokazati da se moral u svih naroda od samih početaka utemeljavao u vjeri, tj. da moral ili ćudoređe nikako nisu areligiozne kategorije. A kako autor tumači nećudoredna ponašanja o kojima također etnologija svjedoči? »Ta stvar još nije dovoljno razbistrena: no prema svemu, što je dosada objelodanjeno, mislim, da mogu kazati: Ćudoređe pada kod svih naroda, kad potamni Božja ideja, ideja o najvišem biću.«⁶⁵ Vrlo dobar članak koji svojom tematikom pripada socijalnoj etici potječe iz pera francuskoga isusovca Alberta Valensina, a nosi naslov »Internacionalno pravo«⁶⁶. Članak je zaista aktualan te se autorovi mnogi primjeri uistinu primjenljivi i u današnjoj situaciji u svijetu. Autor u članku želi odgovoriti na pitanje o načelu na kojemu se temelji međunarodni poredak te o mogućnosti primjene toga načela. Odgovor na prvo pitanje nalazi se u načelu ljudske socijalnosti, koje se temelji na naravnome pravu. No ono je poput neke svjetlosti kojemu trebaju direktive.⁶⁷ Direktive su pak zakoni koji moraju biti moralni, tj. oni zahtijevaju iskrenost, pravednost i dobrohotnost.⁶⁸

60 Isto, 217.

61 A. A., Škodi li čistoća zdravlju, VI (1925) 23–41.

62 Isto, 41.

63 Isto.

64 W. Schmidt, Etička etnologija, VII (1926) 71–75.

65 Isto, 73.

66 A. Valensin, Internacionalno pravo, IX (1928) 129–139.

67 Usp. Isto, 134.

68 Usp. Isto, 135–137.

Postoji relativno opširan i zanimljiv članak pod naslovom »Krematorij ili pokapanje«⁶⁹ nepotpisanoga autora, u kojemu se brani stav Katoličke Crkve izrečen u Zakoniku Katoličke Crkve iz godine 1917. o zabrani spaljivanja pokojnika. To je u međuvremenu, kao što je poznato, promijenjeno u Katoličkoj Crkvi od 1963. te i regulirano novim kanonskim zakonikom.

4. Religioznost kao čovjekova vlastitost

U to vrijeme, a i inače će to biti slučaj, u časopisu gotovo nema izričito teoloških članaka kao ni priloga o svetopisamskim temama. To i ne treba čuditi budući da *Život* i nije bio teološki časopis. Teološke časopise u pravilu čita veoma uski krug čitatelja pa stoga i nemaju velikoga neposrednog utjecaja na javnost. *Život* je, naprotiv, ustanovljen prema ideji ostalih isusovačkih europskih časopisa koji su osnovani za šire akademske krugove, i to s namjerom da daju ton općenitomu kršćanskom svjetonazoru, da za njega oduševljavaju, da se brinu kako bi jedinstvenost kršćanstva, točnije katoličanstva, uvijek iznova dolazila do izražaja, i to kako s obzirom na druge religije, tako i na druge svjetonazore, o kojima se, naravno, nastojalo točno informirati. Tako je to bilo i u *Životu*. Pa i sam naslov članka »Dogmatska podloga svećeničkom celibatu u novom zavjetu«⁷⁰ prilično zavarava jer on nije pisan toliko dogmatski, koliko s pozicije njegova mističnog značenja za Crkvu i za sam narod. Također i tri nastavka o značenju svećeničkoga celibata iz pera isusovca Petra Bocka (1865.–1944.)⁷¹, profesora i odgojitelja u Vrhbosanskoj bogosloviji, imaju jaku duhovnu notu, premda donose obilje podataka iz bogate tradicije ove crkvene prakse.⁷² Inače je samo svećeništvo u časopisu *Život* uvijek bilo na visokoj cijeni, te ga je stoga valjalo promovirati.⁷³ Drugi Alfirevićev nasljednik Stjepan Tomislav Poglajen reći će da se u svećenici- ma odvija sudbina jednoga naroda!

Valja spomenuti da je 20–etih i 30–etih godina *Život* prilično obilovao vrijednim priložima koji govore o temama iz prvih kršćanskih vremena.⁷⁴ Tako je i u vremenskome razdoblju o kojemu je ovdje riječ (od 1922. do 1929.) spomenuti Petar Bock napisao niz prikaza djela iz starokršćanske literature i patrologije koja hrvatskoj široj javnosti u to doba nisu bila poznata.⁷⁵ To je zasigurno

69 N. N., Krematorij ili pokapanje, IX (1928) 223–235.

70 Usp. P. Č., Dogmatska podloga svećeničkom celibatu u novom zavjetu, IV (1926) 100–106.

71 Usp. M. Hrskanović, Odgojitelji, profesori i studenti vrhbosanske bogoslovije. Travnik — Sarajevo 1890–1990., u: P. Sudar, F. Topić, T. Vukšić (ur.), *Vrhbosanska katolička bogoslovija 1890–1990.*, Sarajevo — Bol, 1993, 392–393.

72 Usp. P. Bock, O postanku i razvitku crkvenog celibata (I. dio), IV (1923) 137–150; (II. dio), IV (1923) 205–214; (III. dio), IV (1923) 284–294.

73 M. Vanino, Usp. Promicanje svećeničkog podmlatka, III (1924) 156–164.

74 Usp. primjerice: E. Springer, Ispovijed i pokora u staro doba, IX (1928) 272–283.

75 Usp. I. P. Bock, Pastir Hermin, X (1929) 17–26; Poslanica Diogenetu, IX (1928) 140–156; Sv. Ignacije Antiohijski, VIII (1927) 135–144. 193–209; Sv. Papija, VIII (1927) 327–336; Sv. Polikarp, VIII (1927) 265–277; Tako zvana »Barnabina« poslanica, IX (1928) 202–206. *Život* praktičan-

bilo pravo obogaćenje na kulturnom i općenito vjerskom planu, a uklapalo se u političku viziju uređivanja časopisa.

Alfireviću će biti mnogo više na srcu ukazivanje na religioznost kao na čovjekov »*proprium*«, vlastitost, pa će u tu svrhu biti objavljeni i prilozi: »Nešto iz komparativne povijesti religija«⁷⁶, zatim etnološki fundiran članak pod naslovom: »O početku vjere i ćudoređa«⁷⁷, u kojemu autor navodi tada mjero-davnoga etnologa W. Schmidta. Sam je Schmidt dao uredništvu na objavljivanje svoj članak pod naslovom »Etička etnologija«⁷⁸. U njemu je autor na temelju etnoloških nalaza pokazao da se ćudoređe oslanja na religiju. Potom je tu članak pod naslovom »Kršćanska i budistička askeza«⁷⁹, zatim »Budizam i kršćanstvo o ljubavi prema neprijateljima«⁸⁰, u kojima se ukazuje na izvrsnost kršćanstva, i to sučelice tadašnjem buđenju budizma u Europi, gdje je postao modom. Na nužnost opreznosti usporedbe biblijskih s jedne, te asirskih i babilonskih tekstova s druge strane, a time ponovno na posebnost kršćanske poruke, upozorio je isusovac Albert Condanim u svome tekstu pod naslovom »Biblija i svjedočanstva iskopanih babilonskih i asirskih spomenika«.⁸¹ Sva posebnost kršćanstva pronalazi se 1924. godine u dvama člancima u kojima je riječ o osobnom, istinskom, mističnom sjedinjenju vjernika s Kristom, izvan čega i samo kršćanstvo ostaje posve nerazumljivo, pogrešno shvaćeno, možda skup pravila i moralnih kodeksa. Autor je to jedinstvo pokušao predočiti i raznim slikama.⁸² U posljednjoj godini uređivanja časopisa Alfirević će objaviti dva članka već spomenutoga S. T. Poglajena pod pseudonimom »Vjekoslav Kolaković«, u kojima će ovaj još tada mlad i poletan isusovački bogoslov, kasniji njegov nasljednik na uređivačkoj stolici, na temelju svetopisamskih izvora, ali u perspektivi Ignacijevih duhovnih vježbi, poglavito u dijalektici »*contemplatio–actio*« iznijeti bit kršćanstva koja se sastoji u osobnome odnosu Boga i čovjeka, iz kojega onda proizlazi i sasvim poseban čovjekov poziv u cjelini kozmosa. Naslovi ovih članaka veoma mnogo govore: »In Christo Jesu«⁸³ te »Alter Christus«⁸⁴. U časopisu iz toga vremena ima svakako još duhovnih tekstova, ali ovi spomenuti ipak svojom dubinom, koja počiva na

skih općina prema »Nauci dvanaest apostola« u opreci sa konstrukcijama Harnackovim, VIII (1927) 20–30.

76 P. Bock, Nešto iz komparativne povijesti religija, V (1923) 111–118.

77 F. R., O početku vjere i ćudoređa, VI (1925) 9–12. »W. Schmidt opravdan kaže: žMožemo govoriti o pravom monoteizmu kod tih naroda, koga nekoliko antropomorfizama muti njegovu pravu čistoću' (Pygäenwerk 242). I to je važno, da najstarija vjera ima etički karakter. Najviše je biće dobro i ćudoredno i primitivni mu narodi nigdje ne iskazuju počast besramnim djelima. U najstarije doba dakle postoji čistoća i savršenost vjere, kakovu nalazimo u vjerama najrazvijenije kulture.« (str. 12).

78 W. Schmidt, Etička etnologija, VII (1926) 71–75.

79 A. R. Kršćanska i budistička askeza, VIII (1927) 361–362.

80 D. Mormile, Budizam i kršćanstvo o ljubavi prema neprijateljima, V (1924) 340–349.

81 A. Condamin, Biblija i svjedočanstva iskopanih babilonskih i asirskih spomenika, V (1923) 19–24.

82 Usp. E. Springer, Slike o jedinstvu mističnog tijela, V (1924) 151–155; Slike o jedinstvu mističnog tijela (Naša zajednica života s Kristom), V (1924) 329–335.

83 V. Kolaković, In Christo Jesu, X (1929) 26–32.

84 V. Kolaković, Alter Christus, X (1929) 204–209.

personalističkome polazištu, odskaču od drugih te svjedoče o načinu na koji je časopis nastojao vršiti utjecaj na mlade akademike.

5. Zastupljenost sociologije, povijesti, psihologije i pedagogije

Socijalne teme, kako svojim teoretskim promišljanjem tako i svojom praktičnom usmjerenošću, gotovo nisu bile zastupljene u časopisu *Život* za vrijeme uređivanja A. Alfirevića. Ima ih tek nekoliko. Postoji jedno teorijsko promišljanje pod naslovom »O konstitucijama«⁸⁵, zatim o praktičnom problemu prostitucije govori članak »Bijelo roblje«⁸⁶, a o već tada (!) gorućem problemu demografskog nazadovanja u Europi prilog, također i brojčano dokumentiran, pod naslovom »Smanjenje poroda — smrt naroda«⁸⁷. O jednom dijelu političke karte Njemačke čitatelje je informirao članak »Socijalna demokracija u Njemačkoj«⁸⁸. Unatoč još nekim priložima smije se ustvrditi da socijalna problematika nije bila jače zastupljena u časopisu u naznačenome razdoblju. Socijalni će problemi postati gorući 30–etih godina, na koje će onda svojim teorijskim promišljanjem, ali i praktičnim angažmanom sa svojim suradnicima, pokušati odgovoriti urednik S. T. Poglajen.⁸⁹

Osim jednoga članka isusovca Nikole Maslača u dva nastavka⁹⁰ ne nalazi se ni povijesnih priloga u luku koji obuhvaća ovaj uradak. Priloga iz područja psihologije toga vremena ima tek nešto više. O tada cvatućem freudizmu nalazimo dva članka: »Freudizam«⁹¹ te prilog od samoga Alfirevića pod naslovom »Freudova se psihoanaliza ruši«⁹². U njima se najprije donosi na vidjelo Freudova teorija osobnosti utemeljena na libidu te se na temelju tadašnjih autoriteta ukazuje na njezinu neodrživost. Tu je i članak pod naslovom »Coueizam«⁹³, u kojemu je riječ o psihologiji Emila Couéa (1857.–1926.), u kojoj je središnji pojam »auto-sugestija«.

85 H. Belloc, O konstitucijama, VII (1926) 168–169.

86 A. P., Bijelo roblje, X (1929) 238–242.

87 A. S., Smanjenje poroda — smrt naroda, X (1929) 231–238. Nabrojivši sve mjere koje su poduzimale pojedine države s namjerom podizanja nataliteta, a koje su se na kraju pokazale manjkavima, pisac zaključuje: »Završimo ove retke s uvjerenjem: Neka se Evropa vrati k rimo–katoličkoj Crkvi, kako je u njoj bila prije protestantizma, i odmah će po sebi pasti ovo pitanje smrti, koja ju inače neminovno čeka.« (st. 238).

88 E. van den B., Socijalna demokracija u Njemačkoj, X (1929) 32–35.

89 Svoja dugogodišnja promišljanja o organizaciji ljudskoga društva na svjetskoj razini, koja je iznosio na raznim predavanjima, skupovima i sastancima širom svijeta izdana su i u nas. Usp. S. T. Poglajen, *Temeljni obrisi ljudskoga poretka*, Zagreb, 2006.

90 Usp. N. Maslač, Grgur VII. i propast kralja Slavca, VI (1925) 81–88; Grgur VII. i propast kralja Slavca. Grgur VII. i Hrvatska, VI (1925) 136–146. Autor je nastojao pokazati da papa Grugur VII. nije zarobio ni uklonio kralja Slavca kao predstavnika hrvatske slobode i kulture.

91 N. N., Freudizam, III (1925) 147–152.

92 A. A., Freudova se psihoanaliza ruši, X (1929) 160–163.

93 A. P., Coueizam, X, (1929) 101–105.

U ovome je razdoblju objavljeno i nekoliko članaka iz odgojno–obrazovne problematike. U to je vrijeme bilo vladalo opće uvjerenje da škola mora imati i odgojnu zadaću: škola mora jednostavno iznjedrati čitavu osobnost, tj. onu koja je obogaćena kognitivnim sadržajima, ali je u isto vrijeme i ona koja je usvojila visoke etičke standarde.⁹⁴ U tu je svrhu potrebno podupirati privatne škole te dati roditeljima da biraju školu za svoje dijete, kao što se to pledira u člancima »Vratimo škole roditeljima!«⁹⁵, »Jedinstvena škola«⁹⁶ a u članku »Učitelj i njegov mandat«⁹⁷ osim toga ističe se i značajna uloga učitelja u odgojno–obrazovnom procesu. Bilo je nekoliko članaka koji bi se tematski mogli uzeti kao jedna cjelina, budući da donose razne školske modele, iz kojih se može uzeti ono dobro i primijeniti na domaćem području. Takvi su članci: »Stara škola«⁹⁸, »Odgoj u Engleskoj«⁹⁹, »Katolički odgoj u Americi«¹⁰⁰, »Međunarodna pedagogija«¹⁰¹ te »Njemačka pedagogija u 20. vijeku«¹⁰².

6. Teme iz kulture

Časopis je u vrijeme Alfirevićeve uredničke službe objavljivao i priloge iz kulturne problematike. O biti kulture, o njezinome telosu, članak je napisao spomenuti isusovački filozof Franjo Šanc pod naslovom »Kamo vodi kultura?«¹⁰³ »Svijesno dakle upotrebljavanje i razvijanje naših sila pod vodstvom razuma i volje, to je naša kultura«¹⁰⁴, a svrha je pak umjetnosti da čovjek postigne što veću sličnost s Bogom¹⁰⁵, zastupa autor. Na toj je crti objavljen i članak pod naslovom »Pračovjek i njegova umjetnost«¹⁰⁶, u kojemu se čitatelji upoznaju s djelom *Altamira. Ein Kunsttempel des Urmenschen* autora A. Stiegenlamanna, a inicijalima potpisani autor zaključuje: »Slike nam u Altamiri jamče, da je pračovjek izvrsno poznao zakone estetike i u njima uživao. U pračovjeku je dakle razum bio vrlo razvijen.«¹⁰⁷ Osim o umjetnosti kao čovjekovoj vlastitosti općenito, nailazi se i na

94 »Da, ljudsko društvo počiva na kreposti i savjesti, ne na znanju ili vanjskom sjaju materijalne kulture, pa zato i društvo i pada s protukršćanskim universama.« — kaže nepotpisano autor u članku »Katolička sveučilišta«, u kojemu se — dajući pregled katoličkih učilišta diljem svijeta — ipak u biti zauzima za slobodu, a ne monopolozaciju škola kakva se sprovodila u liberalnim državama. / usp. V (1924) 136–145/.

95 Usp. A., Vratimo školu roditeljima!, IV (1923) 223–231.

96 Usp. A., Jedinstvena škola, VIII, (1927) 210–215.

97 Usp. A. P., Učitelj i njegov mandat, IX (1928) 47–50.

98 Usp. F. Hammerl, Stara škola, VIII (1927) 346–355.

99 Usp. P. T., Odgoj u Engleskoj, VI (1925) 211–214.

100 Usp. K., Katolički odgoj u Americi, VI (1925) 355–358.

101 G. de, Reynold, Međunarodna pedagogija, VIII (1927) 223–225.

102 A. P., Njemačka pedagogija u 20. vijeku, IX (1928) 291–295.

103 Usp. F. Šanc, Kamo vodi umjetnost?, VI (1926) 263–270.

104 F. Šanc, Kamo vodi umjetnost?, VI (1926) 263–264.

105 Usp. F. Šanc, Kamo vodi umjetnost?, VI (1926) 264.

106 Usp. F. R., Pračovjek i njegova umjetnost, VI (1925) 73–75.

107 F. R., Pračovjek i njegova umjetnost, VI (1925) 75.

prilog teorijske naravi koji tumači posebnost kršćanske umjetnosti, i to pod naslovom »Teorija o kršćanskoj umjetnosti«,¹⁰⁸ Prilog je zapravo koncizan prikaz, u deset točaka, djela pod naslovom *L'art chrétien en France au XX. siècle*, koje je napisao pjesnik i umjetnički kritičar Maurice Brillant (1881.–1953.) godine 1927. godine.

Prilozima iz glazbene umjetnosti časopis je u to vrijeme, ali i kasnije niz godina, obogaćivao isusovac o. Vjekoslav Lončar, koji se u to vrijeme brinuo za glazbeni odgoj u isusovačkoj Travničkoj gimnaziji.¹⁰⁹ Izišao je i članak Ivana Merza, i to u godini njegove smrti (1928.) pod naslovom »Gregorijanska glazba«¹¹⁰. U duhu Katoličke akcije Merz se retorički pita: »Veliki je Mahnić kod nas počeo da krši u katoličkim redovima duh liberalizma. No nije li muzička orijentacija hrvatskih katolika još u predmahnićevoj periodu? Nije li na nama, da skršimo u nas glazbeni liberalizam i da započnemo voljeti i gojiti gregorijansku glazbu?«¹¹¹

U časopisu *Život* čitatelji su mogli naći sažetke upravo tiskanih knjiga, pa i onih iz područja književnosti, koje su veoma oštro prosuđivane s moralnog zrenika, budući da su se sagledavale moguće moralne posljedice čitanja. Nerijetko će se naići i na kratke prikaze članaka objavljenih u raznim europskim revijama. Pored veoma vrijednih refleksija i razmišljanja, osobito su zanimljivi prikazi života glasovitih ljudi s područja filozofije, znanosti općenito te umjetnosti. U tim je prikazima središnje mjesto zauzimao svjetonazor dotične ličnosti, koji, kao što je to i razumljivo, gotovo u potpunosti omogućuje razumijevanje njegova djela.

Zaključak

Zaključno se može ustvrditi da je časopis *Život* pod uređivačkom palicom Ante Alfirevića bio ono što je po svojoj prvotnoj intenciji i želio biti — upravo životan u najširem smislu te riječi. Među ostalim, pratio je i glavne europske idejne tokove koji su u prvim desetljećima 20. stoljeća prodirali i na hrvatski prostor te izazivali refleksiju na raznim područjima crkvenoga te općenito javnoga života. *Život* ih je prosuđivao s katoličkoga zrenika razmjerno kratkim, ali konciznim člancima, pridonoseći tako sasvim sigurno stvaranju intelektualnoga ozračja povoljnog za nastanak hrvatske katoličke inteligencije. Osim toga, časopis *Život* svojom je pozitivnom apologijom približavao katoličke sadržaje čitalačkoj publici, a sve u duhu gesla Katoličke akcije »omnia restaurare in Christo — sve obnoviti u Christu«. Ante Alfirević svojim je cjelokupnim radom, ali i uređivanjem časopisa *Život*, nesumnjivo pridonosio ovoj središnjoj intenciji Katoličkoga pokreta.

108 Usp. S., Teorija o kršćanskoj umjetnosti, IX (1928) 235–238.

109 Usp. Vj. Lončar, A. Bruckner, VI (1925) 276–290; Isti, *Crkveni koncerti*, IV (1923) 151–169.

110 Usp. I. Merz, Gregorijanska glazba, IX (1928) 34–38. Te godine (1928.) o. Josip Vrbanek napisao je u časopisu povodom smrti I. Merza, i to na temeju njegovih vlastitih spisa, članak pod naslovom »Idejni razvoj + Dra. I. Merza« (usp. IX (1928) 214–222.)

111 I. Merz, Gregorijanska glazba, IX (1928) 37.

*Ante Alfirević in His Role as Editor of the Journal Život — Ideational Assessment of Editorship*¹¹²

Ivan Šestak*

Summary

The Croatian Jesuit Ante Alfirević (1875–1945) was an eminent champion of the Croatian Catholic Movement. His articles and debates on topics such as philosophy, theology, literature, psychology, archeology, politics and the like, contributed richly to the publication activities of periodical journals on philosophy and theology in Croatia. He was a prominent writer and translator. Also, he authored social and economic projects, organised many gatherings and founded the journal Dan. Moreover, he was the first editor of the journal Hrvatska straža founded in 1903 by Bishop Antun Mahnić. In 1919 he entered the Jesuit Order and after his novitiate, between 1922 and 1929, held the post of editor of the Jesuit journal Život. It is the aim of this article to cast a light on his editorial strategy, created together with his co-workers, but also by himself by means of his articles. To this end, articles from the cited period will be studied, the themes of which include philosophy, religious issues in general, sociology, history, psychology and pedagogy. One would do well to keep in mind that his overall perspective on journal editorship evolved from Catholic Action principles, and on the basis of philosophia perennis.

Key words: Ante Alfirević, The Journal Život, neoscholastics, philosophy, religiosity, The Croatian Catholic Movement, Catholic Action

¹¹² The article is an augmented and supplemented edition of the lecture given at the Roundtable Conference titled, »Dr. Ante Alfirević (1875–1945): Life and Works« in Kaštel Sućurac, January 29, 2015.

* Associate Professor Ivan Šestak, Ph.D., The Faculty of Philosophy of the Society of Jesus in Zagreb, Jordanovac 110, 10000 Zagreb, E-mail: isestak@ffdi.hr.